

**Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta**

Bakalářské práce

Postup sociálního pracovníka při domácím násilí

Social worker policies for domestic violence

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Autor:

Šárka Duffková

2012

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych chtěla poděkovat paní prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc. za odborné vedení, podporu a konzultace mé bakalářské práce. Za její osobní nasazení, otevřený přístup a maximální vstřícnost při řešení otázek, týkající se dané oblasti.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a jiné prameny, které jsem použila.

.....

Anotace

Bakalářská práce pojednává o domácím násilí. V obsahu stručně popisují charakteristiku domácího násilí, jeho typy a formy. V jedné kapitole se věnují právní a legislativní úpravou této problematiky. Cílem mé bakalářské práce je pokusit se o ucelený obraz postupu sociálního pracovníka při domácím násilí, který bude snadno pochopitelný i pro laického čtenáře. A dát důraz na interdisciplinární spolupráci všech odborníků.

Annotation

The Bachelor Thesis deals with domestic violence. The characteristic, types and forms of domestic violence are described. One of the chapters concentrates on legal and legislative regulations of this issue. The aim of the Thesis is to find out the complex image of procedures which the welfare worker should apply in cases of domestic violence, and which would be understandable even for non-specialist reader; and to put accent on interdisciplinary cooperation of all professionals.

Klíčová slova:

domácí násilí, oběť, bezpečnostní plán, vykázání, pachatel

Keywords:

domestic violence, victims, precautionary plan, recognition, perpetrator

Teoretická část

Úvod	7
1. Definice	8
1.1. Vymezení pojmu domácí násilí	8
1.2. Příčiny vzniku domácího násilí	9
1.3. Formy domácího násilí	9
1.4. Specifické znaky domácího násilí	10
1.5. Mýty o domácím násilí	11
2. Osoby ohrožené domácím násilím	12
2. 1. Statistika	12
2.2. Žena jako osoba ohrožená domácím násilím	13
2.3. Dítě jako svědek domácího násilí	14
2.4. Senior jako osoba ohrožená domácím násilím.....	16
2.5. Párové domácí násilí	17
3. Pachatel	20
4. Zákon a ohrožené osoby domácím násilím v ČR	21

Praktická část

5. Organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí	23
6. Intervenční centra a spolupráce interdisciplinárních týmů	26
7. Pomoc obětem domácího násilí	28
7.1. Principy práce s ohroženými lidmi.....	28
7.2. Postup při rozhovoru s obětí domácího násilí.....	31
7.3. Bezpečnostní plán pro lidi ohrožené domácím násilím.....	33
8. Kazuistiky.....	38
8.1. Kazuistika 1	38
8.2. Kazuistika 2.....	40
8.3. Kazuistika 3.....	41
8.4. Má vlastní reflexe.....	43

Závěr	44
Resumé.....	45
Přílohy	46
Literatura.....	51

Úvod

V mé bakalářské práci jsem si vybrala téma domácí násilí. Toto téma mě již dlouho zajímá, a tak jsem si sehnala potřebnou literaturu a postupně studovala problematiku domácího násilí hlouběji. Čím více jsem se studiem zabývala, tím více mě toto téma začalo zajímat. Zaujala mě důležitost organizací ať už ziskových nebo neziskových a intervenčních center na pomoc obětem domácího násilí. Když jsem si pročetla jednotlivé případy obětí, vždy v nich sehrál sociální pracovník velkou roli, který se zájmem pomáhal obětem násilí a snažil se je chránit před násilníkem a dalším násilím. Byla bych jediné ráda, kdyby tato práce pomohla přispět k této problematice domácího násilí a bylo by úžasné, kdyby alespoň někomu přišla zajímavá, a třeba nějaké oběti domácího násilí pomohla k lepšímu životu.

1. Definice

1.1. Vymezení pojmu domácí násilí

Domácí násilí je fyzické, psychické, sexuální, ekonomické, sociální (a další) násilí mezi stálými intimními partnery jako jsou manželé, partneři nebo druzi. Také v rámci transgeneračních vztahů rodiče, děti a vnučka, babička a tak dále. Dochází k němu v soukromí, intenzita násilí se postupně stupňuje, až oběť nakonec ztrácí veškerou schopnost řešit narušený vztah.

Podle Ošancové in Vodáčková (2007) domácí násilí není zatím definováno v žádné právní úpravě ani v žádném předpisu České republiky a netvoří samostatnou skutkovou podstatu trestného činu, i proto je naší společností značně tolerováno.

Z přednášek p. Krahulcové uvádím:

„V českých zákonech zatím není pojem domácího násilí přímo definován, ale od roku 2004 platí § 215a trestního zákona - týrání osoby žijící ve společném obydlí:

Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo

b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu.“

Podle Voňkové, Huňkové (2004) je termín domácí násilí (domestic violence) užíván hlavně v anglicky psané literatuře a představujeme si pod ním hlavně násilí mezi partnery – současnými nebo minulými, sezdanými či nesezdanými. V německy mluvících zemích

převažuje spíše termín násilí v rodině a domácnosti (Gewalt in der Familie und naher Umgebung), který zahrnuje velké množství rodinných vztahů mezi předky, potomky, sourozenci a manžely současnými nebo minulými, nebo druhem a družkou.

1.2. Příčiny vzniku domácího násilí

Příčiny vzniku domácího násilí jsou ovlivněny mnohými faktory. K domácímu násilí může vést jak nízká sebeúcta partnera, tak i nespokojenost ve vztahu. Ke vzniku domácího násilí přispívají různé vlivy. Vliv má i přenos mezigeneračních vzorců chování. Pokud v sociálním prostředí kde násilník vyrůstal, bylo pácháno násilí, je velice pravděpodobné, že si tyto vzorce přenesou a chování také osvojí. Jednou z dalších příčin může být také vrozená agresivita pachatele, či agresivita pramenící například z neuspokojujícího vztahu, neúspěšnosti a neuznání v práci, nebo z dlouhodobé nemoci, se kterou se násilník nemůže sám vnitřně srovnat a své emoce ventiluje tímto násilným způsobem.

1.3. Formy domácího násilí

Literatura rozděluje několik možných známých forem domácího násilí. Nejčastěji se v literatuře uvádí: fyzické násilí, psychické násilí, emocionální týrání, sociální násilí, sexuální násilí a ekonomické násilí.

Fyzické násilí - obsahuje tělesné útoky, kopání, bytí, škrcení, ohrožování zbraní, odpírání základních životních potřeb, jako jídlo, spánek.

Psychické násilí - znamená urážení, ponižování na veřejnosti i v soukromí, terorizování, zastrahování, vyhrožování sebevraždou, demonstrace síly.

Emocionální násilí – k týrání patří citové vydírání, strach z odebrání dětí, vystěhování z bytu zesměšňování a další útoky na slabé emoční stránky oběti.

Sociální násilí - je izolace od rodiny, přátel, časté stěhování na cizí místa, aby měl pachatel možnost o oběti rozhodovat a znemožnit jí socializaci s prostředím.

Sexuální násilí - je nucení proti vůli k sexuálním praktikám, ubližování při sexuálním aktu, slovní sexuální napadání.

Ekonomické násilí – absolutní kontrola nad financemi oběti, poskytování minimálních nebo žádných prostředků na domácnost, na děti, kontrola nákupů, účtů, zákaz oběti výdělečně pracovat a být finančně nezávislá.

V praxi se setkáváme většinou s případy, ve kterých nejde jen o jeden vyhraněný typ domácího násilí. Formy násilí se často mohou prolínat. Nejčastěji se jedná o kombinaci násilí fyzického a násilí psychického. Sexuální, ekonomické a psychické násilí je pro oběť traumatizující o to více tím, že je problematičtěji dokazatelné, v některých případech ho dokázat ani nelze. Naproti tomu fyzické násilí za sebe hovoří samo. Vznikají viditelná poranění a jejich dokumentace a identifikace je pro oběť snazší a i pro okolí bývá jasně zřetelné.

1.4. Specifické znaky domácího násilí

Pro pomáhajícího pracovníka je důležité odlišit domácí násilí od běžných hádek. K tomu je třeba znát jeho specifické znaky. Jde o násilí v soukromí, kde je mezi obětí a násilníkem blízký, intimní vztah. Může to být jak vztah manžel a manželka, tak i dítě a rodič, dospělý a prarodič a v neposlední řadě partner a partnerka. Domácí násilí není nikdy jednorázovým aktem, ale stále se **opakujícím a dlouhodobým problémem**. Nemusí mít pravidelný interval, ať už denní, týdenní či měsíční, důležitost je v opakovaném násilí, při kterém hovoříme o domácím násilí na druhé osobě. Může začínat drobnými psychickými nátlaky, následovat izolací od rodiny, pokračovat urážkami a ponižováními. Dalo by se říci, že pachatel útočí vůči lidské důstojnosti a podrývá její přirozenou autoritu. Postupně může oběť napadat fyzicky a zároveň při útoku ohrožovat její život. Ke stupňování intenzity napomáhá násilníkovi mnohdy alkohol a návykové látky, ale není to vždy podmínkou. Dalším důležitým znakem domácího

násilí je **stupňování intenzity** útoků a **četnost útoků**. Při domácím násilí jsou **jasně vymezené role**. Role pachatele a tedy násilné osoby a na druhé straně role oběti, osoby ohrožené. Dochází k němu v soukromí, doma, za zavřenými dveřmi, protože pachatel se snaží většinou skrýt svůj čin a své chování před společností.

1.5. Mýty o domácím násilí

Ještě v dnešní době přibývají názory na domácí násilí, které jsou přímo spjaty s řadou mylných a chybných představ. Nejrozšířenější mýtus je podle Čírtkové (2007): **Domácí násilí je soukromá věc, do které se nemá nikdo cizí, ani stát plést**. Násilí není a nemůže být soukromou záležitostí, každá osoba má právo na ochranu svého života a své důstojnosti. Další mýtus je: **domácí násilí postihuje pouze sociálně slabé vrstvy**. Veřejnost si myslí, že ve vyšších a středních sociálních vrstvách se domácí násilí nevyskytuje, nebo vyskytuje jen ve výjimečných případech. Toto myšlení je zcela mylné, protože domácí násilí se vyskytuje ve všech sociálních vrstvách. Nezáleží na finanční schopnosti ani inteligenci pachatele ani na finanční schopnosti a inteligenci oběti. Mezi velmi rozšířený patří dle Čírtkové (2007) **mýtus o černobílém vnímání aktérů**. Kdy je pachatel vnímán jako záporná postava s úplně špatným charakterem a oběť je vnímána krystalicky čistá, vzorná bytost s pouze samými kladnými vlastnostmi. V praxi pachatel ani oběť nejsou zcela vyhraněnými postavami a přesto žádný člověk nemá právo druhého týrat. Dalším známým a ve společnosti rozšířeným mýtem je mýtus o **fatálnosti domácího násilí**. Myslím si, že ani ten, kdo zažil týrání v rodině, nemusí nutně ten samý vzorec chování kopírovat v dospělosti, naopak může zaujmout postoj úplně odlišný, jako druhá strana mince neboli protipól. „Pravdou je, že domácí násilí není osudovým ani nevyhnutelným jevem“ (Čírtková, 2007, s. 44). U veřejnosti je zažitý také mýtus o **typickém pachateli**, který je primitivní, impulzivní, nevzdělaný, hrubý a na první pohled se liší od slušného člověka, což v reálném životě není vždy pravda. Pachatelé domácího násilí mívají často dvojí tvář, na veřejnosti se chovají velice slušně, vstřícně, starostlivě, seriózně. Násilně se chovají pouze doma za zavřenými dveřmi ke své oběti. Také mýtus o **typické oběti** je u veřejnosti rozšířen. Myslí si, že obětí se může stát pouze

neatraktivní, nesebevědomá, nesamostatná žena. Naopak oběti domácího násilí se může stát kdokoli, muž nebo žena, vysokoškolsky vzdělaný člověk nebo prodavačka bez rozdílu na věk, pohlaví či společenské postavení. V praxi neexistuje žádná typická oběť. Mýtus o **vině oběti** předpokládá, že každé násilí má příčinu. Může jí být nedorozumění při komunikaci partnerů nebo provokace ze strany oběti. Kdo má právo týrat partnera kvůli nedorozumění? Velmi známá je věta „bije ji, protože pije“. Mýtus o **příčinění alkoholu**. Alkohol může násilí sice určitým způsobem stupňovat, ale ve většině případů není jeho hlavní příčinou. Alkohol může sloužit a u nás v praxi dost často slouží pachateli spíše jako výmluva.

2. Osoby ohrožené domácím násilím

2.1. Statistika

Dnes již většina společnosti považuje za přirozené zabývat se problémy a případy násilí na dětech. Naproti tomu se dnešní společnost obává řešit problémy s domácím násilím na ženách či seniorech. I u mnohých profesionálů, například u policie, sociální péče a legislativců panují obavy až nechuť, mnohdy i nepřipravenost se těmito případy zabývat.

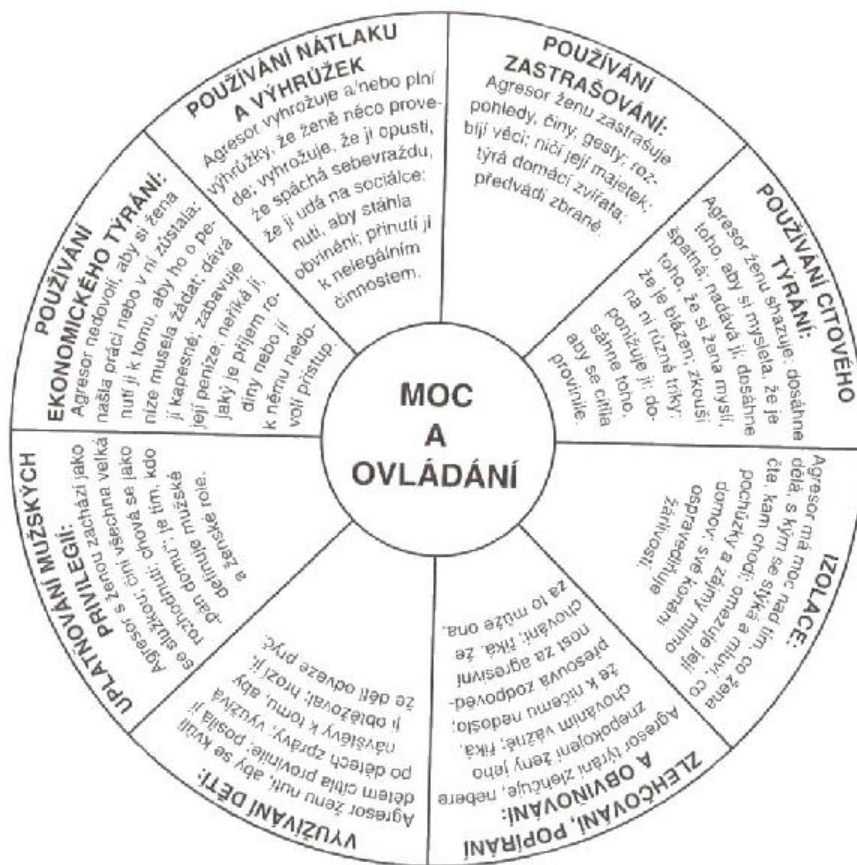
Násilí na dětech se podle průzkumů realizovaných v určitých okresech České republiky, tak i dle evropských výzkumů pohybuje přibližně kolem 8 % - průměrně. U žen jsou čísla jiná. Dle výše uvedeného průzkumu se s domácím násilím setkalo od 6 % do 30 % respondentů.

Z průzkumu vyplývá, že častějšími oběťmi domácího násilí jsou ženy.

2.2. Žena jako oběť domácího násilí

Ženy v domácnostech, kde je pácháno domácí násilí mohou reagovat rozdílně. Násilí může být pácháno přímo na nich nebo mohou být pouze svědky. Mnoho žen bylo již jako dítě sexuálně zneužíváno, a to i příslušníky rodiny. Traumata z těchto zážitků si může přenést až do dospělosti. Touha vlastnit ženu a mít nad ní moc je jeden z hlavních a nejčastějších důvodů ke vzniku domácího násilí ze strany muže. Toto je v přímém důsledku fenoménu sociální izolace některých žen v manželství či partnerském svazku, způsobenou patologickou žárlivostí manžela nebo partnera, která je přímo úměrná vlasteneckému pocitu, pocitu a potřeby absolutní moci. Z tohoto pohledu se může zdát, že sociální společnost může považovat za normální chování a smýšlení, že žena je něco méně než muž, či že nátlak v případě naléhání plnění manželských povinností je v naprostém pořádku. Další možnost náznaku, že žena má méně práv, než muž je na typickém příkladě: „Noo, sem a tam nějaká ta facka“. Ženy patří ještě stále do ohrožené skupiny těch, kteří jsou na vše sami, nesou a řeší vše samy se sebou a ve světě postrádají laskavost. Tento fakt způsobuje, že i ženy, které jsou oběťmi domácího násilí, jsou ochotné zůstat s mužem, který je k nim v jiných směrech laskavý. Pro ženy, oběti domácího násilí jsou možným východiskem azylové domy. A od roku 2006 možnost vykázat pachatele z domu.

Zde uvádím pro lepší přehlednost Duluthský model agresivního chování (převzato z Conwayová, 2007, s. 16)

2.3. Dítě jako svědek domácího násilí

Děti v domácnostech, kde dochází k násilí, mohou být svědky, ale mohou být také samy týrány (syndrom CAN) nebo mohou být zneužívány k manipulaci nad obětí (matka).

„Děti jsou svědky domácího násilí v 94 % případů. Stejný údaj potvrzují souhrnné statistiky ROSA za poslední čtyři roky. Děti se stávají svědky nejen psychického násilí (zesměšňování, shazování, ponižování, výhrůžek), ale i fyzických útoků na své matky (fackování, bytí, kopání, znásilnění, škrcení). Všechny z těchto dětí (94 %) jsou svědky psychického násilí, fyzický útok na svou matku zažilo 33,6 % dětí.“ (Hronová in Rosa 2008)

Podle Hronové (2008) zkušenost s násilím může negativně ovlivnit rozvoj dětského mozku a jeho funkcí. Mohou se vyskytnout potíže s koncentrací, učením, cítěním empatie a rozvíjením

normálních vztahů s druhými. Děti mají problémy s důvěrou, raději se emočně distancují, aby nebyly vystavěny dalším citovým ztrátám.

Reakce dětí na násilí je různá. Záleží na věku dítěte, temperamentu, způsobu reagování na svět. Děti reagují většinou dvěma způsoby. Některé je depresivní, stáhne se do sebe, přestane reagovat, má strach a může být i sebedestruktivní. Jiné může být agresivní vůči rodičům nebo kamarádům. Vše rozbíjí, ubližuje dětem.

Vliv domácího násilí na děti:

- Přebírání odpovědnosti za týrání: týraná osoba má pocit a samu sebe obviňuje, že za týrání své osoby může ona sama.
- Stálá úzkost, že dojde k dalšímu násilí a stresem vyvolané poruchy: může se projevovat poruchou spánku, nočním pomočováním, viditelným třesem, neustálou roztěkaností.
- Vina, že nejsou schopny násilí zastavit: oběť má výčitky svědomí, pocit bezmocnosti, ať se chová jakkoli, že k násilí vždy stejně dojde.
- Vina, že má ráda trýznitele – oběť se nemůže zbavit pocitu viny, i když je na něm ze strany pachatele (např. rodič, příbuzný) pácháno násilí, má násilníka stále ráda.
- Strach z opuštění: oběť má strach, že pokud bude o násilí s někým mluvit, s kamarády, učiteli, nebo rodiči, zůstane nakonec sama.
- Sociální izolace a potíže se vztahy s vrstevníky i dospělými: oběť se nemůže dostat vlivem násilí, které je na něm pácháno, do kolektivu svých vrstevníků i kamarádů z důvodu dobrovolné izolace. Dobrovolná izolace může vznikat pocitem nedůvěry v sebe sama, strachu co na to řeknou kamarádi a okolí.
- Nízká sebeúcta: oběť si přestává vážit sama sebe, ztrácí sebedůvěru, sebevědomí a připadá si méněcenná.
- Řešení problému agresí: oběť ventiluje své vnitřní problémy a pocity zvýšenou agresivitou vůči svému okolí a to hlavně mezi kamarády, ubližování slabším jedincům nebo zvířatům, které se nemohou bránit. Tyto projevy se mohou vyznačovat agresivitou fyzickou, verbální a psychickou.

Potenciální dopad násilí na děti:

Dítě, na kterém je páčán jakýkoli druh domácího násilí, může v budoucnu reagovat dvěma způsoby. První ze způsobů je přenesení a osvojení si vzorce chování svého trýznitele a to pak uplatňovat na svých dětech. Druhý způsob je takový, že vzorec chování si do budoucna nepřenesou. Naopak na své děti uplatňuje liberální výchovu, má strach, aby netrpělo jako ono samo v dětství.

2.4. Senior jako osoba ohrožená domácím násilím

U seniorů dle Venglářové in Čírtková, (2007) se setkáváme s několika možnými formami násilí. Týrání tělesné, nejsnadněji rozpoznatelné násilí, které způsobuje oběti především následky, jako jsou podlitiny, oděrky, v horším případě popáleniny a také zlomeniny. Psychické týrání, nejméně rozeznatelné a tím nejvíce skryté okolí. Psychický nátlak a ponižování seniora, či nerespektování jeho přání a jeho potřeb. Zneužívání majetku seniora a jeho finančních zdrojů způsobuje nedostatek financí pro osobní potřebu seniora, může z toho dále vyplývat nedostatek financí na ošacení a nedostatečnou stravu z důvodu finanční tísně. „Životní úroveň neodpovídá reálným příjmům. Při rozhovoru o financích je senior vyhýbavý.“ (Venglářová in Čírtková, 2007, s. 62). Zanedbávání seniora třetí osobou popisuje také Venglářová, jako poslední druh domácího.

Násilí může být páčáno ze strany rodinných příslušníků nebo také ze strany pečovatelů. Většinou však jde o děti oběti, které páchají násilí na svých rodičích. Velký problém v násilí na seniorech je fakt, že stud brání oběti svěčit se situací doma, ať už svým přátelům, známým či v odborných zařízeních. Senioři tak mají sklony k tomu, aby ubližování a ataky na jejich osobu tajili. Vzhledem k výše uvedenému je velmi obtížné rozpoznat u nich násilí, které na nich druzí páchají (děti, ošetřující personál, příbuzní).

2.5. Párové násilí

Oběťmi domácího násilí jsou jak muži, tak ženy. Podle statistik převažují ženy. Oběť nemusí poznat, že by partner mohl mít sklony k násilí. Sklon k domácímu násilí se může projevit až při stresové situaci, jakou může být smrt v rodině, narození dítěte, finanční problémy. Nejčastějšími důvody, proč oběť zůstává ve vztahu s násilníkem, je podle Čírtkové, Vitoušové (2005, s. 233):

Ekonomická závislost – Pro oběti na kterých je páháno ekonomické násilí je charakteristické, že jim partner, či manžel neposkytuje finance na provoz domácnosti, znemožňuje přístup k rodinným příjmům. Vynucuje si, aby žena musela žádat o každou korunu, kterou potřebuje. Kontroluje všechny výdaje, nákupy, které žena provedla. Muž nedovolí, aby žena chodila do práce a tím je jejím jediným zdrojem příjmů on sám a žena se na něm stává závislá. Partner neposkytuje informace o stavu financí a drží partnerku v nevědomosti a finanční tísní. A to způsobuje, že jsou oběti neschopny opustit domov a vyhledat si pomoc. Nedostatek peněz se také odráží na společenském životě oběti, způsobuje izolaci, pocit méněcennosti a neschopnosti.

Strach z budoucnosti – obava z toho co se stane, jak na to bude reagovat partner, okolí, děti.

Vědomí o nedostatečné legislativě a chybějícímu systému pomoci.

Tradiční obraz o roli žen – žena má žít pro druhé, má odpovědnost za citové klima v rodině, má vinu za nefunkčnost rodiny, měla by potlačovat vlastní potřeby na úkor rodiny.

Nejvýznamnějšími specifickými znaky při domácím násilí v partnerském vztahu je, že pachatele znají velmi dobře, mají mnoho společného (děti, zázemí, bankovní účet,...) a intimní vztahy blokují ochotu oběti trestný čin oznamovat.

Další formy párového domácího násilí:

1) Psychické násilí

Hlavní projev v psychickém násilí je zastrašování oběti, vysílání zlých pohledů. Časté používání výhrůžných gest, ničení věcí oběti, ubližování jiným, oběti blízkým, ať již jde o zvíře či osobu, na které oběti záleží a to v její přítomnosti.

Kritizování všeho co oběť udělá, ponižování, nadávky, zesměšňování před ní samou i před druhými, např. dětmi, členy rodiny a podobně. Dochází i k podráždění autority a snižování schopností a dovedností obětí, zpochybňování duševního zdraví, zlehčování obav ze situace ve vztahu vzniklé a možné situace budoucí. Přehlížení přání a potřeb oběti si pachatel může dokazovat svoji nadřazeností.

Pachatel si vyhrožováním a vydíráním vynucuje poslušnost a loajalitu oběti. Také vyhrožování bitím či výhrůžky o přerušení kontaktů s rodinou či přáteli. Výhrůžky a spáchání sebevraždy, vydírání přes děti, vnoučata či jiné rodinné příslušníky způsobují u oběti pocity vyvolávání viny.

2) Fyzické násilí

Nejzávažnějším a velice klasickým projevem agrese, který je patrný i z vnějšího pohledu, v intimním vztahu, je **násilí fyzické**. Nejčastěji se objevuje v podobě fackování druhého z páru. Dalšími projevy, které na sebe navazují, mohou se stupňovat, jsou projevy a činy jako je: strkání, bití, kroucení ruky, tahání za vlasy, pálení, kousání, kopání, pokusy o škrcení, třesení, bodání, odpírání spánku a jídla, ohrožování zbraní až po útoky proti životu. Může docházet také ke svazování oběti, míření na ní zbraní, přinucení ji k požití drog apod., V těchto případech sice nemusí pachatel oběti fyzicky ublížit, ale také toto násilí je brané jako fyzické.

Při násilí jako jsou fackování oběti, rány pěstí, kopání, tlučení hlavou (např. o stěnu, dveře), rdoušení, tahání za vlasy, bití nějakým předmětem jsou naopak fyzická zranění viditelná a typická.

3) Sociální násilí

Sociální násilí se projevuje snahou pachatele izolovat oběť jak od rodiny a příbuzných, tak i od jeho milých a jeho přátel. Snaží se zamezit oběti kontakt s vnějším světem. Zakazováním přijímání návštěv, ať už přátel, či rodiny a svým chováním k případným návštěvám odrazuje návštěvníky od dalších návštěv u nich doma a tím izolaci od ostatních jen stupňuje. V poslední řadě pak zákaz telefonovat s příbuznými, či známými, dívat se na TV či poslouchat rádio. Často se pachatel snaží být neustále s obětí a mít jí pod dohledem. Doprovází ji například k lékaři, na úřady a podobně.

4) Sexuální násilí

Sexuálním násilím rozumíme znásilnění oběti pachatelem. Často dochází i k nucení k sexuálním praktikám proti vůli oběti, například anální styk či přinucení k pohlavnímu styku za přítomnosti jiných osob. Pachatel oběť často sexuálně napadá, či ji může nutit ke sledování pornografických materiálů, jako jsou videa, časopisy atd.

5) Stalking

V češtině znamená stalking pronásledování druhé osoby. Stalking je jednou z forem domácího násilí, pod kterou patří i tzv. stalkerství. V češtině můžeme říct, že jde až o nebezpečné pronásledování. Tato forma domácího násilí se dostává do popředí a stává se zdrojem pozornosti hlavně v posledních letech. Největší skupinu obětí pronásledování tvoří bývalé partnerky nebo bývalí partneři pachatelů, ale mohou to být i neopětované a zhrzené city. Pachatel si chce udržet nad obětí moc a kontrolu například i po rozchodu či rozvodu. V manželství však toto násilí rozvodem překvapivě moc často nekončí.

Pronásledování druhé osoby lze definovat jako velmi obtěžující a zstrašující forma chování, které může mít v jistých případech i podobu vyhrožování.

Pronásledování pachatele a obtěžování oběti může být zaměřeno nejen na oběť samotnou, ale i na širší okruh osob v její blízkosti. Může se týkat známých a blízkých osob, či rodinných příslušníků oběti. Nejčastějšími projevy stalkingu jsou: sledování,

docházení do míst bydliště či pracoviště oběti, opakovaných obtěžujících telefonátů či SMS zpráv, zanechávání vzkazů, a to jak na pracovišti, tak u známých či příbuzných, zanechávání předmětů atd.

3. Pachatel

Pro pachatele je typický dvojitý typ chování. Na veřejnosti se chová slušně, starostlivě a mile, naopak v soukromí je despotický, hrubý a majetnický. Vypadá velmi sebevědomě, ale ve skutečnosti má nízké sebevědomí a je pravděpodobné, že je psychicky nevyzrálý.

Na začátku vztahu je důležité rozpoznat rizikové chování partnera. Nejčastěji to je podle Bednářové (2009, s. 22):

- Nadměrná naléhavost: tlak na ženu, aby se zasnoubila, na svatbu, děti, chce si ji pojistit. Nedá se odmítnutím odradit, tlačí na ženu, dokud neuspěje.
- Velká dominance ve vztahu: dominantní partner rozhoduje za oba, přebírá zodpovědnost i za soukromé věci jako jsou koníčky, styl oblékání.
- Vnímání žen jako méněhodnotných bytostí, nebo pohrdavý vztah k ženám: nebere ji vážně, neuznává rovnoprávnost ženy.
- Narcistické zaměření osobnosti: nedokáže se vcítit do partnerky, dává jí najevo svůj pocit jedinečnosti a výjimečnosti.
- Extrémní polohy vztahu vůči matce: partner svoji matku bezmezně, nekriticky miluje anebo se k ní chová jako k podřadné bytosti, neuznává ji.
- Nadměrná kontrola: partner chce vědět všechno o minulosti i současnosti, znát každou myšlenku. Časté jsou také kontroly telefonem, kde je, co dělá.
- Snaha o pozvolnou izolaci od sociálních kontaktů: často kritizuje přátele, rodinu. Chce, aby se s nimi přestala stýkat.

Další rizikové chování je nadměrné používání alkoholu, experimentování, užívání drog, špatná pověst partnera (trestaný v minulosti, pochází z kriminálního prostředí), obdiv k síle a moci, manipulativní chování.

Jeden z nejčastějších mýtů je, že pachatel pochází z nižších sociálních vrstev, je primitivní a nevzdělaný. Dnes už víme, že pachatelé domácího násilí jsou jak nevzdělaní, tak i vysokoškolsky vzdělaní lidé. Z různých sociálních vrstev, různého vyznání, národnosti a různých profesí.

4. Zákon a osoby ohrožené domácím násilím v ČR

V České republice chrání osoby ohrožené domácím násilím především Ústava č. 1/1993 Sb. A Listina základních práv a svobod č. 2/1993 SB.

Také chrání oběti trestní zákon č. 40/2009 Sb. v platném znění, přestupkový zákon č. 200/1990 Sb. v platném znění, zákon 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v plném znění.

14. března 2006 byl přijat zákon 135/2006 Sb., vychází z rakouského modelu a vychází z pravidel zemí, které nám jsou blízké právní kulturou a společenských pravidel. Vykázání v ČR je možné na základě zákona č. 135/2006 Sb., a **od 1. 1. 2009** Zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v §§ 44 až 47.

Východiskem návrhu zákona je umožnit zásah do partnerského vztahu, v němž dochází k týrání tak, že se násilník vykáže na přiměřenou dobu z bytu. Napadený získá dostatek času na to, aby si bez psychického či jiného nátlaku ujasnil situaci, v níž se nachází a uspořádal svoje plány.

Zákon má tři pilíře (www.donalinka.cz):

1. policejní zásah- má ukončit okamžitě páchané násilí a zároveň rozhodnout o dočasném vypovězení útočnicka (vykázání /zákaz vstupu) ze společného bytu (je nutné dokázat předcházející útoky a předpokládat, že k útoku dojde znovu), oprávnění k rozhodnutí má konkrétní policista, vykázání trvá 10 dní (lhůta je stanovena, nemůže se proti ní odvolat ani osoba ohrožená; je určena k ujasnění situace, k podání žádosti na předběžné opatření); policista sepíše záznam o rozhodnutí o vykázání + je nutná přítomnost nezúčastněné osoby; v případě účasti nezletilé osoby je nutné poslat záznam na OSPOD.

2. podpora ze strany intervenčních center- psychologická, sociální, právní a další potřebná pomoc; policista kopii rozhodnutí o vykázání posílá intervenčnímu centru, to má povinnost ohroženou osobu do 48 hodin kontaktovat, nabídnout jí pomoc; intervenční centrum je zodpovědné za informovanost všech zúčastněných osob i institucí, koordinuje spolupráci institucí, nabízí ohrožené osobě péči ambulantní nebo azylové povahy; v ČR je v současnosti k dispozici 15 intervenčních center.

3. občanskoprávní řešení situace- předběžné opatření, spočívající rovněž ve vykázání útočnicka z bytu, zákaz návratu do bytu, zákaz navazování dalších kontaktů (tento zákaz může trvat 1 měsíc s možností prodloužení vždy o měsíc, nejdéle může opatření trvat jeden rok); v tomto zákoně výjimka - k podání žádosti o předběžné opatření nemusí ohrožená osoba zaplatit 50 tis. Kč (jak je tomu u jiných žádostí o předběžné opatření), žádost je tedy zdarma.

- ohrožující osoba je povinna vydat veškeré klíče, je jí umožněno vzít si cennosti, doklady; při neuposlechnutí může být obviněna z maření úředního rozhodnutí a hrozí jí trest odnětí svobody na 6 měsíců nebo pokuta.

5. Organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí

Všechny tyto sdružení zajišťují pomoc obětem domácího násilí. Na jejich stránkách naleznou pomoc i lidé, kteří mají strach svěřit se se svými problémy rodině, blízkým. Naleznou zde konkrétní rady, jak postupovat při domácím násilí, možnosti jak se bránit i konkrétní bezpečnostní plán. Chtěla bych v této kapitole zmínit nejdůležitější činnost tří sdružení, se kterými jsem se setkala. Bílý kruh bezpečí, provozující Dona linku. Občanské sdružení Rosa a Acorus.

Bílý kruh bezpečí

„Bílý kruh bezpečí poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů, včetně morální a emocionální podpory.“ (<http://www.bkb.cz/index.php>)

Činnost:

BKB zajišťuje bezprostřední, bezplatná, odborná a diskrétní pomoc obětem v poradnách formou morální, psychologické a právní pomoci. Zpracovává a předkládá podněty k zákonodárným iniciativám, spolupráce při tvorbě zákonů od věcného záměru. Přednášky, semináře, kongresy a jiné akce, publikační činnost a vystupování v médiích zaměřené na zvýšení právní výchovy a informovanosti.

Bílý kruh bezpečí zajišťuje nepřetržitou linku pomoci osobám ohroženým domácím násilím:

www.donalinka.cz, 251 511 313

- specializovaná celostátní služba telefonické krizové pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím
- pomáhá každému, kdo se cítí ohrožen domácím násilím nebo je svědkem domácího násilí
- pomáhá profesionálům, kteří při výkonu svého povolání přicházejí do prvního či opakovaného kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím

- respektuje anonymitu klientů
- respektuje požadavek diskrétnosti
- garantuje vysoký standard služeb

Osobám ohroženým domácím násilím, jejich příbuzným a známým:

- porozumění a důvěru
- poskytuje okamžitou odbornou psychologickou, právní, organizační a morální podporu
- pomůže orientovat se v aktuální situaci
- pomáhá sestavit individuální bezpečnostní plán
- poskytne praktické rady a pomůže nalézt další vhodný postup
- předá informace o možných sociálně-právních a trestněprávních opatřeních, zejména rady směřující k bezpečnému zastavení domácího násilí, například využitím institutu vykazání (zák. 135/2006 Sb.)
- pomůže orientovat se v systému služeb sociální záchranné sítě pro oběti domácího násilí a trestných činů, zejména prostřednictvím sítě intervenčních center v krajích
- pomůže vyhledat bezpečné ubytování
- přivolá v případech vážného ohrožení zdraví a života urgentní pomoc

Občanské sdružení ROSA

„Občanské sdružení rosa je nestátní nezisková organizace specializující se na pomoc ženám - obětem domácího násilí a jejich dětem a na prevenci násilí.“(www.rosa-os.cz)

Občanské sdružení ROSA usiluje o zlepšení systému pomoci ženám-obětem domácího násilí a jejich dětem.

Rosa poskytuje **odborné sociální poradenství**, nabízí jednorázové i dlouhodobé poradenství, a to sociálně právní, psychosociální, socioterapeutické. Zřizuje **azylový dům** s utajenou adresou pro ženy oběti domácího násilí a pro jejich děti. A **telefonickou krizovou pomoc** a přímě internetové poradenství. Mezi další služby patří prevence domácího násilí. Provozuje

stránky www.stopnasili.cz , kde jsou informace pro oběti domácího násilí, pro svědky domácího násilí. Organizuje přednášky, konference pro odbornou i laickou veřejnost.

Občanské sdružení Acorus

„Acorus, občanské sdružení, provozuje Psychosociální centrum Acorus, poskytující osobám ohroženým domácím násilím pomoc v překonávání nepříznivé sociální situace.

Poskytované služby respektují lidskou důstojnost, vychází z individuálních potřeb uživatelů a uživatelek služeb, podporují rozvoj samostatnosti a začlenění do běžného života bez přítomnosti násilí.“ (www.acorus.cz)

Pomoc poskytuje Acorus prostřednictvím sociálních služeb:

Krizová pomoc – V krizové situaci vzniklé v důsledku domácího násilí umožňuje ženám s dětmi a ženám samotným získat bezplatné ubytování na 5 pracovních dní. Poskytovaná pomoc vede k překonání krize. Dále má za cíl dosáhnout psychické stabilizace a zvýšení informovanosti o možnostech řešení domácího násilí a další možnosti jejího řešení.

Odborné sociální poradenství – zaměřeno na bezplatnou ambulantní, nebo terénní pomoc při nepříznivé sociální situaci, do které se žena dostává vlivem domácího násilí. Poskytovat obětem domácího násilí bezplatné odborné sociální poradenství v oblasti domácího násilí. Poradenství pomáhá především ženám, které jsou oběťmi domácího násilí a nyní se nachází v nepříznivé sociální situaci, které nemohou sami zvládnout. Aby se lépe orientovaly ve svých právech a našly odvahu a schopnost řešit svoji situaci pomáhají řešit vzniklou situaci odborní pracovníci. Odborní pracovníci pomáhají také pochopit cyklus násilí a posílit jejich ochranu před dalším násilím doma a v rodině. Tato služba se zaměřuje na posilování schopnosti řešit vzniklou situaci v rodině svými vlastními silami. Dále pak usiluje o stabilizaci a začlenění oběti do normálního života, ve kterém domácí násilí není přítomno, tudíž jako by neexistovalo.

Azylový dům – azylový dům je určen pro ženy, které jsou oběti domácího násilí. Azylový dům je s utajenou adresou, aby byly ženy chráněny od svých násilníků a pomáhá jim v nepříznivé sociální a životní situaci. Podporu zajišťuje jak pro ženy, tak i pro jejich děti, které potřebují také ochranu a mohou se tu cítit v bezpečí před násilným partnerem. Služba azylového domu poskytuje ženám nejen ubytování, ale zajišťuje i odbornou péči formou sociálně právního a sociálně psychologického poradenství. Aby se klientky azylového domu dokázaly rychle, a co nejlépe vyrovnat s prožitým násilím je důležitá součást právě azylový dům, který jim pomáhá vrátit se zpět do života, který bude bez násilí a vést samostatný normální a pohodlný život.

6. Intervenční centra a spolupráce interdisciplinárních týmů

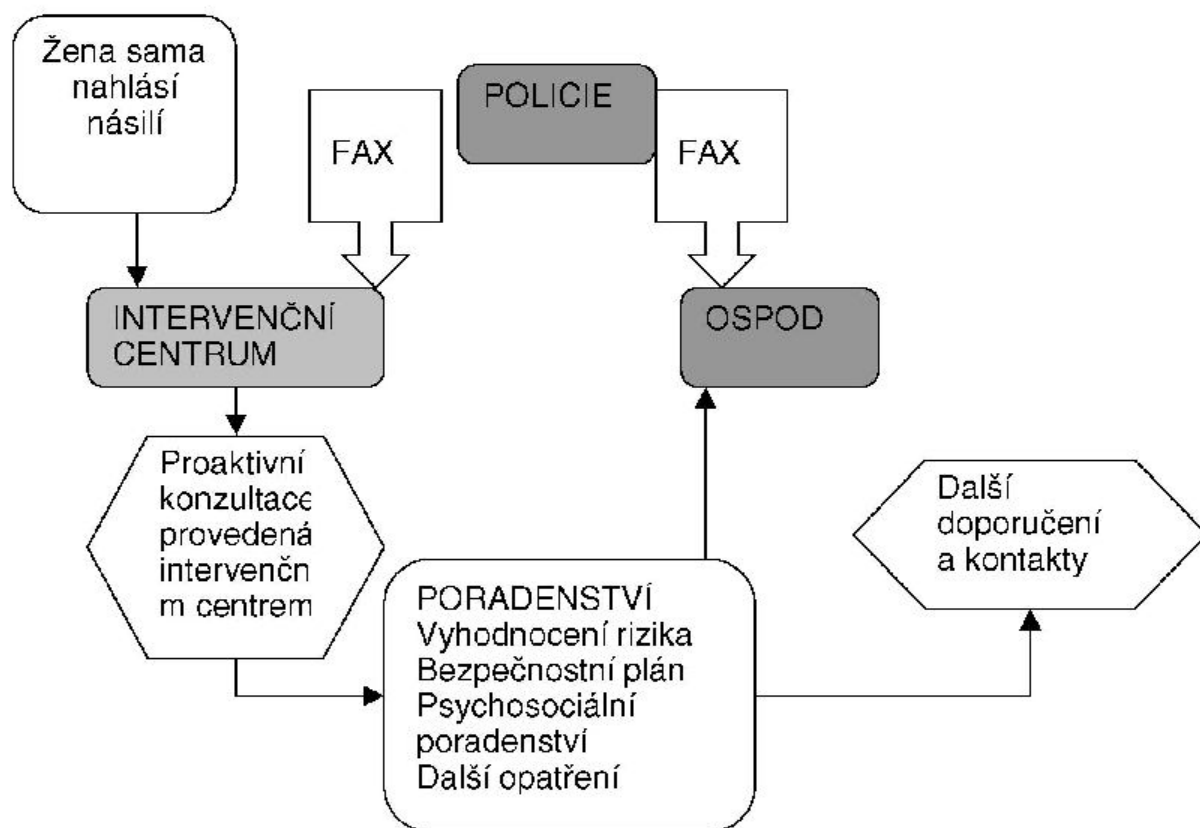
Intervenční centra působí v České republice od 1. ledna 2007, poskytují krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Intervenční centra poskytují sociálně právní pomoc v konkrétních situacích. Koordinují interdisciplinární spolupráci mezi dalšími navazujícími službami na úrovni kraje. V případech vykázaní spolupracují s Policií České republiky. (<http://www.domacinasili.cz>)

Všechny složky interdisciplinárního týmu mají za cíl dobrou spolupráci k dosažení komplexní pomoci oběti domácího násilí, která potřebuje odbornou pomoc. Pomoc obětem domácího násilí zajišťují intervenční centra. Intervenční centra spolupracují se všemi institucemi, které poskytují s dalšími odbornou pomoc pro oběti domácího násilí. Policie české republiky, orgány veřejné správy, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obce a i jiné neziskové organizace, to jsou všechno instituce, které pro oběti domácího násilí poskytují odbornou pomoc. Vzájemná propojenost jednotlivých institucí je velmi důležitá pro správnou spolupráci a správné fungování každé složky zvlášť. Dobrou spoluprací všech zapojených institucí se dostává oběti celkové (komplexní) a odborné pomoci.

Z § 60a zákona č. 108/2006 Sb. vyplývá spolupráce IC s ostatními institucemi na dvou úrovních. Jednou z úrovní je zabezpečení konkrétních potřeb obětí domácího násilí, kterým jsou nabízeny a poskytovány vhodné služby, odkazy a doporučení kam se mohou oběti domácího násilí obrátit. Druhá úroveň spolupráce spočívá v zlepšování informovanosti mezi danými institucemi. V komunikaci mezi nimi a z toho pak vyplývá zkvalitňování jimi nabízených služeb, jako jsou odborná školení pracovníků.

„Struktura spolupráce na regionální úrovni – „Intervenční řetězec“

Interdisciplinární spolupráce byla iniciována na regionální úrovni. Účastníky jsou policie, státní zastupitelství, OSPOD, azylové domy pro ženy, intervenční centra, komisaři pro rovná práva, soudy. Diagram ukazuje strukturu spolupráce.“ (Rosa, 2008, s. 92)

Zdroj: Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci, Rosa (2008)

7. Pomoc obětem domácího násilí

7.1. Principy práce s obětí domácího násilí

Základní pravidla a principy, které je důležité a velice vhodné používat při vedení rozhovoru s obětí domácího násilí:

Projevit o problémy oběti zájem – projevení zájmu se provádí dvojí formou. Jedna z nich je forma verbální (povídání si s projevením zájmu dozvědět se co nejvíce od oběti a aktivní naslouchání). Druhá forma je forma neverbální. Neverbální forma je důležité doplnění formy verbální, a to způsobem otevřeného posazení vůči oběti, dodržováním očního kontaktu, natočení těla k oběti, výraz tváře, který bude vhodný k danému problému či situaci. Doptávat se a podporovat oběť ve vyprávění, shrnovat informace o daném problému.

Ocenění odvahy a ocenění snahy problém řešit tím, že vyhledala odbornou pomoc a taktéž pomoc od cizího člověka.

Důležitá součást rozhovoru je i pohlaví pracovníků. Při prvním rozhovoru je dobré, aby pracovník, který vede pohovor, byl opačného pohlaví, než je pohlaví pachatele.

Pojmenování domácího násilí a zdůraznění jeho neakceptovatelnosti. Je dobré ujistit oběť, že za násilí nese vždy odpovědnost jen a pouze pachatel, **oběť na jejím vzniku nemá žádnou vinu** tedy, že je v žádném případě nezavinila. Protože pachatel tvrdí a snaží se vnutit oběti pravý opak, tedy pocit viny. Je potřeba k oběti přistupovat trpělivě a s citlivostí: nespíchat a netlačit na oběť, nepřerušovat jí ve výpovědi, pozorně a se zájmem poslouchat. Oběť totiž z pravidla potřebuje více času na zformulování slov mluvení o problému, těžko se jí o prožitých situacích a traumatech hovoří, stydí se, je možné i velice pravděpodobné, že právě vy jste ten první komu o svých problémech řekla.

Potvrzováním emocí být empatičtí – nechat oběť v klidu se vyplakat, ujistit ji, uklidňovat, že má samozřejmě nárok na pláč a že na tom není vůbec nic špatného. Dát najevo pochopení a viditelné vcítění se do její situace je další velice vhodnou pomocí oběti.

Projevením důvěry v to co oběť říká – při rozhovorech se stává, že vyprávění oběti je jen těžko uvěřitelné. Bohužel v realitě však velice často bývá situace daleko horší, než ji oběť popisuje.

Snažením se přivést **oběť na svoji vlastní cestu** a nabízením možnosti řešení, ale zároveň ji nenutit k řešením rychlým a unáhleným způsobem. Není dobré při rozhovoru udílet oběti nějaké rady, opravdu jen pouze nabízet řešení.

I v případě nesouhlasu s rozhodnutím či řešením, které oběť sama vymyslela, i když vám to nemusí být vždy příjemné, je pro oběť důležité respektování toho řešení, které si sama zvolila.

O složitosti řešení oběť vždy pravdivě informovat - nedávat plané naděje, které nejsou reálné, aby se splnily. Nikdy neslibovat věci, které jsou nespílitelné.

Zajištěním bezpečnosti ženy a jejích dětí, dále pak vypracováním tzv. **bezpečnostního plánu**, můžete dát opět najevo zájem o daný problém

Orientováním oběti na budoucnost, snažením se jí odprostit od minulosti, aby měla nějaký určený určitý cíl.

Navrhováním malých cílů, které ovšem vedou k velké pozitivní změně. Navrhováním velkých cílů bychom oběť pouze odradili, proto je při hovoru nenavrhují.

Důležitou částí při vedení rozhovoru s obětí je vyvarování se těchto chyb:

Litováním oběti, věty jako např.:“Je mi vás líto, co jste musela prožít, musela jste si hodně protrpět atd.“. Není vůbec vhodné používat. Oběť slyší a dostává se do situace, kdy si myslí, že se stává člověkem politováníhodným. Tento fakt ji ale naopak ještě více snižuje její sebevědomí a pouze prohlubuje její pocit vlastní viny.

Utěšováním oběti ve stylu „to se spraví“, „bude to dobré“ vyvoláme pouze pocit nepochopení problému, se kterým oběť přišla a celkové nepochopení oběti.

Milosrdnými lžemi a neustálým ujišťováním vše je v pořádku, oběti také nepomáháme.

V praxi např. lež, že dítě je v pořádku. Ovšem pravda je taková, že dítě je po napadení hospitalizováno v nemocnici. Lži oběti nepomáhají, protože později vyjde najevo pravda a o to více to oběť těžce nese.

Vyčítáním a obviňováním oběti ve stylu: „proč jste si to nechala líbit“, „už jste mohla dávno odejít“ atd. prohlubujeme u oběti pocit viny za vzniklou situaci a tím se oběť pouze uzavírá do sebe nebo se brání. Tímto způsobem se nikdy nenaváže kontakt a ani důvěra.

Vyvarovat se také musíme pseudodiagnostických komentářů, protože tím oběť pouze ještě více vystrašíme, může dojít i k vyvolání panického strachu.

Řešení problému oběti ve spěchu, být neklidný, či celková hektičnost pracovníků vyvolává u oběti pocit, že na ni nikdo nemá čas a že pouze zdržuje a může si říci, že její problémy asi nejsou tak závažné.

Vyvoláním zmatku a nejistoty může být u oběti i používání cizích slov v rozhovoru.

Nucením oběti k aktivitě vše okamžitě a rychle, nejlépe ihned řešit vyvoláme pocit nepochopení situace a problémů oběti. Dochází tím k nechuti oběti problém dále řešit a dále se s odborníky stýkat.

Pracovat s obětí domácího násilí je i pro vyškolené pracovníky velice náročná a velmi zatěžující záležitost. Pro pracovníky bývá velmi často velice těžké vyrovnat se se situacemi, ve kterých oběť domácího násilí rozhodne, i přes vše co si prožila setrvat v prostředí, ve kterém k násilí docházelo a i nadále dochází, které je pro ni ohrožující a nejen pro ni, ale i pro její děti. Mohou mít na oběť vztek a často propadají i beznaději. Velmi důležité je, alespoň dle mého mínění, aby pracovníci, kteří jsou denně v přímém kontaktu s protagonisty domácího násilí, měli možnost a šanci pravidelně své případy supervizovat a předcházet tak možnému rychlému vyhoření při řešení problému.

7.2. Postup při rozhovoru s obětí domácího násilí

Pro sociálního pracovníka je prioritou, ihned potom, co oběť vyhledá jeho odbornou pomoc, zajistit bezpečí oběti. Oběť může být v šoku, psychicky rozladěná či jiným způsobem poznamenána z důvodu domácího násilí. Sociální pracovník by měl zajistit bezpečné a klidné prostředí, kde se bude cítit oběť co nejlépe a zároveň takové prostředí pro uklidnění klientky. Psychická stabilizace se podle Čírtkové (2007) opírá hlavně o tři základní pilíře. Je to dostatek informací, které může pracovník klientce poskytnout. Poskytnutí informací, na které odborníky se oběť může obrátit. Poskytnou adresy a telefonní čísla na organizace, popřípadě azylové domy, které může klientka kontaktovat a na koho se může v případě potřeby obrátit. Nabídnutí pomoci intervencí. Snažit se snížit stres aktivizací vlastních zdrojů k překonání dané situace. A identifikace rizikových osob, které mohou klienta ohrožovat. Je potřeba posoudit, zda je u klienta možnost vzniku přetrvávajících obtíží. Jak psychických (posttraumatická stresová porucha), tak i fyzických a sociálních (chodit do zaměstnání, navazovat vztahy, starat se o rodinu).

„Za signály zvýšeného rizika jsou považovány následující znaky:

- Dřívější zdravotní problémy
- Reviktimizace
- Silná počáteční emociální reakce na událost
- Zvýšený výskyt neefektivních strategií zvládání stresu (alkohol)
- Nedostatek zdrojů podpory v době po události
- Zvýšený výskyt sekundárních následků (ztráta bydlení, nezaměstnanost)“ (Čírtková, 2007, s. 134)

Při rozhovoru s obětí domácího násilí a získávání od ní informací používáme základní strukturu rozhovoru. Jak uvádí Bobek, Peniška (2008, s. 153) „Základní struktura podpůrného nedirektivního rozhovoru je typická pro terapii, poradenství i koučování. Je postavena tak, že klienta provází postupným uvědomováním si jeho skutečných potřeb,

formulováním cílů, které jsou pro něj žádoucí a zároveň dosažitelné, hledáním cest, jak se k nim co nejlépe přiblížit, a nakonec s jejich realizací.“

Před zahájením rozhovoru je třeba si ujasnit, jaký cíl má rozhovor. Např.: „Cílem našeho rozhovoru je, ...“ Rozhovor pokračuje tím, že se pracovník snaží klienta rozmluvit. Dá mu prostor, aby se klient mohl otevřít. Může nastat problém, že klient nebude mít představu, co má vlastně řešit jako první. Otázka pracovníka by měla znít: „Je něco co byste chtěl/a, aby bylo jinak?“ (Bobek, Peniška, 2008, s. 161). Důležité je určit si priority, aby vznikla dohoda o tom, kterému tématu se budou v příštích rozhovorech věnovat. Při formulování otázek je důležité pokládat takové otázky, které vedou přímo ke konkrétnímu problému. V této části rozhovoru může otevřít klientovi nové možnosti jak věc vyřešit. Rozhovor pokračuje pokládáním konstruktivních otázek. Konstruktivní otázky pomáhají klientovi dostat se do jeho cíle z různých druhů problémů. Např. „Jak se na vás viditelně projeví, že došlo ke změně.“ (Bobek, Peniška, 2008, s. 167)

Po takto vedeném rozhovoru dává pracovník klientovi čas, aby měl prostor si vše rozmyslet. Klient by neměl mít pocit, že na něj je ze strany pracovníka vytvářen časový nátlak. Ale i přesto, by měl pracovník nasměrovat klienta k tomu, aby si domluvil další schůzku, aby mohli v intervenci pokračovat. Cílem je zajistit bezpečí oběti a aktivizovat klienta, aby získal zpět svojí jistotu a dokázal se bránit před dalším násilím na něm páchaným. Je to dlouhodobý proces a sociální pracovník může klientovi pomoci jak poskytnutím informací a odkázáním na potřebné instituce, tak je sociální pracovník klientovi i psychickou podporou.

7.3. Bezpečnostní plán pro lidi ohrožené domácím násilím

Bezpečnostní plán by měl být vždy sestavován podle aktuální situace oběti a měl by být pravidelně aktualizován podle potřeby oběti a možných vzniklých situací, které mohou vzniknout po prvním sestavení bezpečnostního plánu tedy podle toho, jak se v čase mění situace v násilném vztahu. Důležité je vždy upozornit klienta aby dbal těchto zásad:

- **aby se při incidentu nenechala zavřít v části domu, kde nejsou okna ani žádný východ** nebo, kde se nacházejí jakékoli možné zbraně, jako jsou např. kuchyně nebo koupelna. Pokud bydlí na venkově, měla by se vyhnout stodole nebo dílně, kde mohou být uskladněny různé nástroje.
- **aby si zapamatovala některé z důležitých telefonních čísel**, jako jsou nonstop linka pro domácí násilí, policie, regionální linka důvěry nebo azylový dům, aby naučila své děti používat telefon a zavolat policii, sousedy nebo někoho jiného, kdo může rychle pomoci.
- **aby se svěřila přátelům nebo příbuzným**, kterým důvěřuje s tím, že je doma napadána. Je důležité, aby si vytvořila vlastní podpůrnou síť, kde se jí dostane alespoň krátkodobé pomoci.
- **aby si promyslela a naplánovala únikové cesty** ze všech dveří a oken, včetně těch ve sklepě a v horních patrech. Dokáže pak lépe reagovat v situaci tísně.
- **aby si promyslela přijatelné důvody, kvůli kterým by mohla odejít** během dne nebo v noci, aby tak nevyvolala ještě intenzivnější násilí. „Možná musíte něco donést sousedům.“ „Možná jste si zapoměla tašku venku v autě.“ Doporučte jí, aby po útoku hned volala policii nebo někoho, komu věří.
- aby se předem rozhodla, **kam půjde, až se dostane ven z bytu nebo z domu**. Měla by si zjistit adresy míst v okolí bydliště, kde mají otevřeno nepřetržitě (policie, hasičská stanice, nemocnice, jiná nonstop služba či prodejna).
- aby si promyslela, **jak se tam dostane**. To je problém obětí domácího násilí na venkově nebo na samotách. (U sebe by vždy měla mít peníze nebo jízdenky). Pokud

má auto, bude dobré se ujistit, že je vždy pojízdné. Také kolo je užitečné udržovat v dobrém stavu. V případě útěku s dětmi by kočárek pro děti měl být na dostupném místě.

- aby se domluvila **s přáteli nebo se sousedy na znamení**, které bude signalizovat, že potřebuje pomoc. Může zavolat z okna nebo zvednout telefon a říct: „Došla mi káva.“ nebo „Hrozně mě bolí hlava.“ nebo „Máš ještě ten červený šátek, co jsem ti půjčila?“ Doporučte jí, ať se s nimi domluví, aby zavolali policii, pokud uslyší domluvené heslo. Stejně tak je dobré sousedy požádat, aby zavolali policii, pokud uslyší něco, co zní jako probíhající napadení, pokud uslyší křičet nebo plakat děti, nebo zvuky násilí jako je rozbíjení nábytku nebo skla.
- aby si **zabalila pohotovostní tašku** s penězi, oblečením a důležitými dokumenty. Také ať si uschová drobné na telefon, klíče od auta a od domu a dostatek peněz (nejlépe na místě mimo dům, kde se k nim může rychle dostat). V nouzové situaci bude možná donucena odejít bez peněženky nebo kabelky, kde si většina lidí nechává peníze, kreditní karty a klíče. Možná by si tašku mohla nechat u souseda nebo v kufru auta.
- **aby přemýšlela, pokud je oběť nepohyblivá nebo v důchodovém věku**, která místnost v domě je pro ni nejbezpečnější.

Podle Marvanové-Vargové, Pokorné, Toufarové (2008) je důležité, aby oběť neinformovala svého partnera o svých úmyslech odchodu od něj. Důležité pak je i načasování odchodu a odchod si tedy naplánovat na dobu, kdy nebude partner oběti doma. Zajistit si všechny důležité dokumenty, jako jsou rodné listy, oddací listy atd. ještě před jejím odchodem. Oběť před svým odchodem nesmí také opomenout změnit si adresu pro zasílání její pošty a založit si vlastní bankovní účet. Kontaktovat OSPOD v případě, že násilí byly přítomny i nezletilé osoby a neodcházet z domu bez nich. Zanechat partnerovi o svém odchodu písemnou zprávu.

Problém oběti, která má malé děti, je ta, že nemusí být schopna s dětmi utéci bez pomoci. Oběť, která se nachází v takovéto situaci, by se měla co nejdříve vrátit na místo činu s příslušníkem policie České republiky a bez odkladů děti odvést. Děti jsou totiž v takovém případě vystaveny hned dvojímu riziku. Mohou být buď to napadeny násilníkem, nebo je násilník může použít jako rukojmí a využít je proti oběti. Děti oběti by měly vědět důležité věci jako například, kde je v bytě, v domě nebo v místě kde bydlí bezpečné místo. Bezpečným místem pro děti můžeme rozumět pokoj, který se dá před násilníkem zamknout. Nebo místo ze kterého je možnost útěku k sousedům, kteří jim mohou pomoci nebo místo, ze kterého se v případě potřeby dá zavolat pomoc nebo místo, kde je telefon a odkud mohou zavolat pomoc, třeba policii atd. Děti by měly především vědět, že jejich úkol není pomáhat a chránit oběť, ale mají zůstat v bezpečí či na místě odkud je možno zavolat policii. Děti by mohly být při chránění oběti zraněny.

Při náhlém odchodu z domova by si oběť domácího násilí měla vzít s sebou:

- průkaz totožnosti svůj a rodné listy dětí,
- průkaz o nemocenském pojištění pro sebe a děti,
- doklady o svém vztahu k bytu – nájemní smlouvu aj., případně adresu pronajimatele,
- pracovní smlouvu / rozhodnutí o důchodu / rozhodnutí pracovního úřadu / rozhodnutí sociálních úřadů,
- rozhodnutí o svěřeni dětí do péče,
- doklady o přístupu k účtu,
- léky, brýle, lékařské předpisy a věci denní potřeby pro sebe a děti (oblečení, hygienické potřeby, hračky),
- policejní záznamy o dřívějších oznámeních,
- svůj telefonní adresář

Pokud došlo ke zranění oběti, je nutné vyhledání odborné lékařské pomoci, požádat ho o detailní dokumentaci, a vysvětlit mu danou situaci co a jak se stalo. Důležitost lékařské dokumentace je u možných dalších kroků nevyvratitelná. Bývá hlavním pilířem, o který se

dá případ opřít. Další důležitou věcí je informovat oběť o důležitosti uschování věcí, které by také posloužily jako důkaz. Můžou to být fotografie podlitin, modřin, roztrhané oblečení, oblečení od krve, fotografie poničených věcí atd.

„Pro případ vyhrocení situace zvažte tyto kroky:

- **Uschovejte si u osoby, které věříte náhradní klíče, oblečení, důležité dokumenty, lékařské předpisy a určitý peněžní obnos.**

Uschovejte si všechny důkazy o fyzickém násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.).

Naplánujte si nejbezpečnější dobu k případnému útěku.

Pamatujte si, kam se můžete obrátit se žádostí o pomoc. Řekněte někomu, co se u vás děje. Noste s sebou telefonní čísla svých přátel, příbuzných a azylových domů.

Nepopírejte násilí před dětmi, řekněte jim pravdu a určete jim bezpečné místo v bytě – pokoj, který lze zamknout, sousední dům, kam se mohou v případě ohrožení ukrýt. Poučte je, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a nikoliv vás ochraňovat.

Domluvte si signál se sousedy (např. světlo venku je rozsvícené = zavolejte policii).

Nestyďte se vyhledat pomoc příbuzných a odborníků.“ (www.bkb.cz)

Jak uvádí BKB (2009) když jde o život:

Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii. Buď linku 158, nebo univerzální mezistátní číslo 112. Důležité je i popsání situace, ve které se nacházíte, třeba v jakém jste pokoji, zda jste sám (a) v místnosti či s násilníkem atd.

Pokud jste napaden (a) během volání na policii je důležité nechat telefon vyvěšený, aby bylo slyšet co se děje, snažit se do telefonu mluvit. Pokud by se vás násilník pokoušel umlčet tak alespoň vydávat zvuky.

Po příjezdu policie, je dobré mluvit bez přerušování a bez přítomnosti násilníka, aby vám neskákal do řeči a neovlivňoval vás. Pokud násilník již v domě není, třeba se zalekl, když jste volala policii a utekl, tak mluvte s policií v místě, kde vám to je nejméně nepříjemné. Pokud násilník zůstal v domě a je tak i s policií a s vámi, tak jděte s příslušníky do jiného pokoje, abyste mohl (a) mluvit bez přerušování a ovlivňování ze strany násilníka.

Při zásahu policií je dobré zjistit si jména nebo čísla policistů, kteří jsou na zásahu. Tyto informace Vám pak mohou pomoci při snadnějším hledání případných svědků, nebo vyjádření lidí, kteří byli přímo na místě.

Důležitá je také dokumentace: Pokud dojde při útoku ke zranění, rozbití nějakých věcí, či poškození věcí je velmi důležité vše zdokumentovat. Pokud máte fotoaparát, kde se dá nastavit datum a čas tak vše nafotit i s patřičným datem. Také není vhodné hned vše uklízet a počkat na příjezd policie, která také vše podrobně zdokumentuje. Pokud máte nějaké věci drobné, jako jsou chomáče vlasů roztrhané řetízky a další drobnosti, dejte je do igelitového sáčku. Při zranění je nejdůležitější vyhledat odbornou lékařskou pomoc a nechat vše zdokumentovat do lékařské zprávy. Všechny detaily a jak se vám to stalo, musíte lékaři popsat, aby byla lékařská zpráva co nejpřesnější. Všechny tyto důkazy jsou velmi důležité pro dokazování skutečnosti, co se doma při setkání s násilníkem stalo.

8. Kazuistiky

8.1. Kazuistika 1

Paní H. je 33letá žena s jedním dítětem. Vyučila se prodavačkou a žije se svým manželem v Praze. Její manžel je o deset let starší, ale na rozdíl od ní středoškolsky vzdělaný. Pokusil se vystudovat vysokou školu, ale neúspěšně, protože studium po dvou letech snažení vzdal. Paní H. je optimistická, pracovitá, srdečná, žena, pracující jako uklízečka v soukromé firmě, kde je velice příjemný a společenský kolektiv. Její manžel pracuje jako správce objektu, kde dělá údržbáře. Na první pohled působí velmi přátelsky, je vtipný a velice společenský a k tomu starostlivý. Z vyprávění paní H. jsem na jejího manžela změnila názor. Paní H. se s manželem před svatbou znala 5 let, začali spolu žít ve společné domácnosti 2 roky od seznámení a brali se až těsně před narozením dítěte. Paní H. se vdala i přes to, že ji její rodiče od svatby od první chvíle odrazovali a snažili se jí sňatek rozmluvit. Od prvního okamžiku jí neustále opakovali a říkali: „Neber si ho, je starej“, „Udělá ti ze života peklo, jak na tebe bude žárlit“. Paní H. si však od svých rodičů poradit nenechala a bohužel sama dnes přiznává, že tenkrát udělala chybu. Z manžela se po sňatku stal nezdravě dominantní partner, který sám přebírá odpovědnost za společnou domácnost, má pod drobnohledem veškeré finance a spravuje všechny jejich společné účty. Manželku neustále kontroluje, vyžaduje, aby měl neustálý přehled o tom kdy, kde a s kým se jeho manželka právě nachází a co dělá. Rozhoduje o veškerém dění v rodině a rozhoduje také o tom kam jeho manželka (paní H.) půjde a kam nepůjde. Paní H. popisuje, že to zprvu začalo jen velmi zvolna. Nejprve si myslela, že je její manžel pouze velmi starostlivý muž. Ale po čase, kdy se začalo toho chování stupňovat se pro paní H. stala jeho péče velmi deprimující. V noci trpěla poruchami spánku a měla noční můry o tom, co si může, nebo spíše co si nemůže koupit, aby na to manžel nereagoval podrážděně. Paní H. nevěděla na koho se má obrátit, kdo by jí mohl pomoci a zároveň ani nevěděla přesně z čeho má svého manžela obvinít. Žádné fyzické stopy týrání na sobě neměla, protože manžel ji netýral po fyzické stránce a bohužel pro ni neměla ani žádné důkazy. Jediné co bylo na paní H vidět, byly stálé kruhy pod očima a neustálá únava, která byla v přímé souvislosti s jejími

poruchami spánku. Tyto vnější znaky bylo možné však pro okolí přikládat různým důvodům a ne důvodu hlavnímu, a to domácímu násilí. Psychické a sociální týrání na rozdíl od fyzického žádné prokazatelné, fyzické důkazy nezanechává. Nejistě se proto obrátila na policistku na služebně Policie ČR. Svěřila se se svými problémy a věřila, že jí policistka pomůže.

Policistka jí poskytla informace a vysvětlení, že se i přes to, že nemá na těle patrné žádné stopy, tak i přes to se jedná o domácí násilí a že by jí pomohlo obrátit se na odborníky, kteří by jí pomohli od manžela odejít a osamostatnit se. Následně paní H. vyhledala odbornou pomoc v jedné z organizací, která se na tuto problematiku specializuje. Pomohli jí vymyslet bezpečnostní plán. Paní H. měla naplánováno odejít od manžela do domu svých rodičů, kteří jí poskytlí dočasný domov na dobu, po kterou ho bude potřebovat. Měla si najít práci v místě nového bydliště. Přestěhovat se k rodičům měla podle plánu i se svojí dcerkou. Doma si začala velice nenápadně shromažďovat potřebné doklady a začala šetřit peníze na nutné výdaje a na první měsíce nového života.

Od samotného okamžiku co se paní H. zmobilizovala a začala se snažit z nadvlády svého manžela uniknout, ušla dlouhou a složitou cestu. Chvillemi měla velké výčitky, že manžela opouští, že rozbíjí rodinu a bere dceři otce kvůli své rozmařilosti, a to se i projevilo. Byla pod velkým tlakem. Manžel Paní H. si toho všiml. Začal o svoji manželku usilovat a projevovat neobvyklý zájem. Začal vyzvídat, co se děje a paní H. podlehla jeho tlaku a prozradila její plán na útěk. Paní H. popisuje, že manžel začal plakat, omlouvat se a prosil o odpuštění s příslibem, že přestane být takový, jaký byl doposud a bude se snažit změnit. Paní H. podlehla, a znovu se vše vrátilo do starých kolejí. S tím, že zatím má paní H. větší volnost a možnost svobodného rozhodování a prosazování se.

8.2. Kazuistika 2

Paní M je v dnešní době dobře situovaná 25ti letá žena, bydlící s manželem a jejími dvěma syny. Dnes má již spokojený život, ale ve výchově dětí je znát, že i ona byla jako dítě a pak i jako mladá žena obětí domácího násilí. Paní M. žila do svých 17 let u Českých Budějovic v domě se svými rodiči a do Českých Budějovic denně dojížděla do školy, kterou zde studovala. Již od jejího dětského věku byl, podle její výpovědi, na ni otec nepřiměřeně hrubý. Jí jako malou sice napadal především slovně, ale hlavně slovně a fyzicky napadal její matku, která se s otcem přela a někdy bránila před útoky i jí. Její matka vydržela s manželem několik let, ale když se útoky vůči její osobě začaly stupňovat, hlavně tedy útoky psychické a verbální, protože fyzické útoky přestaly, manžel se bál že by na veřejnosti mohlo být něco poznat, rozhodla se s manželem rozvést. Paní M začala už před rozvodem svých rodičů z atmosféry, která doma panovala upadat do stavů úzkosti a upadat dle jejích slov do depresí. Manžel ovšem u rozvodového řízení uspěl o mnoho lépe, než manželka a dostal dceru do péče. Oproti manželce měl totiž zázemí, stálé dobře placené místo a všechny podklady, které byly předloženy, se ukázaly jako kladné důkazy ve prospěch manžela. Manžel na veřejnosti vystupoval jako velmi sympatický, vstřícný, muž se smyslem pro humor, který nezkaží žádnou legraci a spíše usedlý rodinný typ, takže nikoho nenapadlo, že by tento dobrák mohl být násilníkem. Sama manželka o tom nikdy s nikým nemluvila, protože se bála manželovy pomsty, nechtěla ublížit dceři a myslela si, že protože mají jejího muže všichni rádi a všechno mu věří, tak by stejně dali za pravdu jemu. Myslela si, že když se odstěhuje a nebude se již k minulosti vracet, uklidní se doma situace a bude vše v pořádku. Opak byl ale pravdou. Paní M. uvádí, že asi půl roku od rozvodu začal její otec chodit domů z práce v podrážděné náladě a vždy se mu doma něco nelíbilo za což ji zprvu slovně, ale později i fyzicky napadal. Našel si novou oběť na vybíjení své agrese, než svojí bývalou manželku. Paní M ať udělala jakoukoli věc jakýmkoli možným způsobem, vždy to bylo podle jejího otce špatně a ten jí fyzicky trestal. Paní M si myslela, že u otce vydrží bydlet až do konce svého studia na škole, ale po rozhovoru s její nejlepší kamarádkou se rozhodla navštívit místní intervenční centrum a poprosit o pomoc v její složité situaci. Po několika sezeních s pracovníky intervenčního centra se rozhodla od otce okamžitě odstěhovat. Zabalila si vše nejnnutnější, co potřebovala

k běžnému životu a odešla. S pomocí sociálního pracovníka se paní M podařilo ihned sehnat byt v místě, kde studovala a kam se za ní později přestěhovala od rodičů i její matka. Zde spolu nějakou dobu spokojeně žily. Jak její matka tak i ona se brzy seznámily s novými lidmi a potkaly své protějšky. Při škole poznala paní M svého budoucího manžela, se kterým má dvě děti. Dva syny. I když je již u obou žen doma situace normální a žijí obě ve spokojeném svazku, doba minulá se na paní M podepsala. Paní M totiž ze zkušenosti ze svého dětství a mládí na syny nikdy nevztáhla ruku, ani jim nikdy na nic neřekla křivé slovo, i jejich velké prohřešky jak ve školce, tak i doma neřeší, pouze je přechází. I na tomto případě je patrné, že si paní M traumata z dětství a mládí nese dále sebou, i když nyní žije spokojený život.

8.3. Kazuistika 3

Pan P. žil až do svých 67 let spokojený rodinný život v manželském svazku se svojí manželkou, kterou si bral, když mu bylo 19 let. Jeho manželka byla o rok mladší a znali se od dětství. Žili spolu spokojeně v rodinném domku, který si sami postavili pro sebe a do budoucna i pro své děti. Dcera se odstěhovala, ale syn v domě zůstal žít dále i s rodiči. Bohužel, když bylo panu P. 66 let, jeho manželka zemřela po dlouhé nemoci v nemocnici a při dědickém řízení odkázala svojí polovinu domu na otce a na syna, s podmínkou, že si tam otce musí nechat a nesmí ho vystěhovat pryč. Až do této chvíle bylo vše v rodině pana P normální. Ještě pár měsíců po smrti matky se syn choval k otci velice slušně a dobře s ním vycházel. Ne že by s ním pak nevycházel i nadále, ale osud tomu chtěl, že si našel družku a po měsíci a půl známosti si ji nastěhoval k sobě, tedy do domu po jeho zesnulé matce. Společné soužití dvou generací, začalo ve chvílce značně skřípat. Nejdříve se společné soužití zdálo být idylické. Syn se s družkou za půl roku oženil a vše vypadalo na nejlepší cestě ke spokojenému společnému životu. Bohužel po svatbě se snacha k panu P. začala chovat velice stroze a přešlo to až k domácímu násilí a to jak psychickému, tak fyzickému. Panu P. se totiž stal v zimě úraz, po které se na určitou dobu stal závislý na pomoci druhých. Sice měl pouze vyvrtnutý kotník a naraženou kostrč, ale v jeho věku to znamenalo určité komplikace a

omezení schopnosti pohybu. Nejdříve to začalo tím, že snacha, ačkoli nechodila do práce a byla denně doma, přestala panu P vařit. Nebyl sám schopen zvládat ani základní potřebu jako je toaleta, a když se o něj snacha nestarala, byla nutnost dojít si na toaletu velice bolestivá. Snacha vždy nechala celý den pana P. bez zabezpečení. Při povlékání postele pana P. hrubě urážela a co více i ho udeřila. Když s ní nebyl schopen pohybově spolupracovat, jak při převlékání a hlavně při koupeli, tak jak by si ona představovala. Pan P. se totiž nebyl schopen ani sám umýt, vzhledem k jeho úrazu nemohl vlézt do vany a sám z ní vylézt. Pan P. si několikrát stěžoval na chování snachy svému synovi, ale ten otci odmítal věřit. Manželka se totiž před ním vždy chovala k otci slušně, a tak syn nabyl dojmu, že otec nemá rád jeho manželku. Protože i před svatbou synovi vyčítal tak krátkou dobou známosti na společné bydlení a na svatbu. Tato situace trvala pro pana P. několik dlouhých měsíců. Zlom nastal v momentě, kdy se musel o otce starat syn, protože jeho manželka odjela na dovolenou do zahraničí s kamarádkami. Syn si tedy vzal v práci dovolenou a začal se o otce starat sám. Hned první den, kdy otce večer koupal, zjistil, že otec má na těle podlitiny a modřiny. Další věcí, co přišla synovi na otci divná, byl fakt, že dříve normální muž je najednou tak hrozně pohublí. Zdálo se mu to, i když byl oblečen, ale přikládal to pohublosti věkem. Syn si otcovy podlitiny nafotil, aby měl fotodokumentaci a ptal se kamaráda, který je lékař zda si je mohl způsobit sám třeba pádem. Kamarád poznal, že si modřiny pan P. určitě sám způsobit nemohl, a to ani pádem, kdyby se pokoušel sám někam dojít. Syn si s otcem spolu sedli a začali řešit vzniklou situaci. Nakonec se domluvili, že syn pana P navštíví intervenční centrum a vyhledá pomoc odborníků jak nejlépe postupovat. Podle situace, kterou syn popsal pracovníkovi, byl krizový plán relativně snadný a na přání syna pana P. jeho řešení radikální. Díky tomu, že dům byl ve vlastnictví syna a manželka neměla na dům nárok, nebyl problém manželku vystěhovat. Když se manželka vrátila z dovolené, měla již sbalená zavazadla a na stole pouze žádost o rozvod. Díky pomoci pracovníka intervenčního centra syn měl ihned jasno jak dále postupovat. O otce se staral on nebo pracovník pečovatelské služby, který se choval k panu P vždy velice slušně a za několik měsíců byl pan P opět schopen běžného života.

8.4. Moje vlastní reflexe

Z těchto výše uvedených kasuistik vyplývá, jak důležitá je pomoc pro oběti domácího násilí, od odborníků, kteří jsou v intervenčním centru zaměstnáni. I když pro všechny oběti sestavili pracovníci intervenčních center krizový plán, chování bylo nakonec u obětí rozdílné.

Z počátku byly oběti odhodlány řešit situaci radikálně, ale postupem času se jejich cesty rozešly. V prvním případě rozhodla o osudu starost ženy o rodinu, aby nevzala dítěti otce a uvěřila slibům násilníka. Druhý případ ukazuje, jak vhodná pomoc intervenčního centra ve správnou chvíli může odvést oběť pryč od násilníka a dát mu šanci na nový, lepší život.

Třetí kazuistika ukazuje na případ domácího násilí páchané na seniorech, a to nejen příslušníky přímo z jeho rodiny. Pochybení syna v začátku, že otci nevěřil a uvěřil, až když vše viděl na vlastní oči. I v tomto případě byla pomoc intervenčního centra na místě, pomohli sestavit krizový plán a pomohli sehnat pečovatelskou službu, které byla zaměřena na starost o lidi s takovými potížemi, jako měl pan P.

Žádná zátěžová situace neopravňuje k ubližování druhým lidem. Z kasuistik je patrné, že muži, kteří byli pachatelé domácího násilí, se snažili získat převahu, být dominantní, pravděpodobně i tím chtěli zakrýt nějaký komplex méněcennosti, ať už šlo o nedodělanou školu nebo o ztrátu zaměstnání.

Závěr

Má práce byla věnována možnostem jak pomoci obětem domácího násilí, ženám, dětem, seniorům. V mé práci kladu důležitost na roli Intervenčních center, které obětem pomáhají. Intervenční centra byla zřízena v roce 2007. V Práci se také pokouším popsat způsob, jakým se pracovníci snaží pracovat s oběťmi a jakým způsobem jim pomáhají. Příklady jak může Intervenční centrum pomoci obětem domácího násilí, jsem napsala, jak do prvních kapitol v mé práci, tak se jí věnuji v části praktické. V práci jsem se zaměřovala jak na oběť, kterou jsem se snažila v několika kapitolách popsat a určit její roli, tak jsem vymezila i roli a udělala profil násilníka. Práce vznikla po prostudování odborných materiálů, tak i ze zkušenosti, které jsem se dozvěděla od obětí domácího násilí. Každá kapitola, která je v práci uvedena, je nedílnou součástí a možnosti pomoci oběti. Z práce by mělo být patrné, že jedna služba bez druhé by nemohla fungovat tak aby oběti co nejvíce pomohla. Ať už by vypadla odvaha oběti, nebo vstřícnost pracovníka intervenčního centra, nemohl by být sestaven krizový plán a pomoc oběti by nebyla dostačující. Děkuji za přečtení práce, a doufám, že pro vás byla přínosem.

Resumé

Práce se zabývá problematikou domácího násilí. Ať už je násilí pácháno na dětech, ženách či seniorech. Práce je také zaměřena na násilí párové. V práci jsou vysvětlené pojmy. Začínám částí teoretickou a pokračuji částí praktickou. V teoretické části práce jsou vysvětleny body, jako je sama definice domácího násilí, příčiny jeho vzniku, jaké jsou jeho formy a jaké jsou o domácím násilí mezi lidmi mýty. Další zaměření v teoretické části je na ohroženou osobu, dítě a na seniory. Pokračuji definicí a vysvětlením pojmu pachatele a dále popisuji zákony a organizace, které poskytují odbornou pomoc. Druhá část mé práce je praktická. V této části popisují intervenční střediska a odborné pracovníky. Dále praktická část obsahuje tři ukázky kasuistik s konečným shrnutím, principy práce s ohroženými lidmi a nakonec sestavením bezpečnostního plánu pro oběti domácího násilí.

Přílohy

Příloha 1

Etický kodex sociálního pracovníka v České republice

1. Etické zásady 1. 1. Sociální práce je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Sociální pracovníci proto dbají na dodržování lidských práv u skupin a jednotlivců tak, jak jsou vyjádřeny v **dokumentech relevantních pro praxi** sociálního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a **dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách**. Dále se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.

1. 2. Sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, **pohlaví, rodinný stav**, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.

1. 3. Sociální pracovník respektuje právo každého jedince na seberealizaci v takové míře, aby současně nedocházelo k omezení stejného práva druhých osob.

1. 4. Sociální pracovník pomáhá jednotlivcům, skupinám, komunitám a sdružení občanů svými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi při jejich rozvoji a při řešení konfliktů jednotlivců se společností a jejich následků.

1.5. Sociální pracovník **dává přednost** profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy. Služby poskytuje na nejvyšší odborné úrovni.

2. Pravidla etického chování sociálního pracovníka

2. 1. Ve vztahu ke klientovi 2. 1. 1. Sociální pracovník **podporuje své klienty k vědomí** vlastní odpovědnosti.

2. 1. 2. Sociální pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva svých klientů.

2. 1. 3. Sociální pracovník pomáhá se stejným úsilím a bez jakékoliv formy diskriminace všem klientům. **Sociální pracovník jedná s každým člověkem jako s celostní bytostí. Zajímá se o celého člověka v rámci rodiny, komunity a společenského a přirozeného prostředí a usiluje o rozpoznání všech aspektů života člověka. Sociální pracovník se zaměřuje na silné stránky jednotlivců, skupin a komunit a tak podporuje jejich zmocnění.**

2. 1. 4. Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Data a informace požaduje s ohledem na potřebnost při zajištění služeb, které mají být klientovi poskytnuty a informuje ho o jejich potřebnosti a použití. Žádnou informaci o klientovi neposkytne bez jeho souhlasu. Výjimkou jsou osoby, které nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (zejména nezletilé děti) nebo tehdy, kdy jsou ohroženy další osoby. **V případech, kde je to v souladu s platnými právními předpisy,** umožňuje účastníkům řízení nahlížet do spisů, které se řízení týkají.

2. 1. 5. Sociální pracovník **podporuje klienty při využívání všech služeb a dávek** sociálního zabezpečení, na které mají nárok, a to nejen od instituce, ve které jsou zaměstnáni, ale i ostatních příslušných zdrojů. Poučí klienty o povinnostech, které vyplývají z takto poskytnutých služeb a dávek. Podporuje klienta při řešení problémů týkajících se dalších sfér jeho života.

2. 1. 6. Sociální pracovník **podporuje klienty při hledání možností jejich zapojení do procesu řešení jejich problémů.**

2.1.7. **Sociální pracovník je si vědom svých odborných a profesních omezení. Pokud s klientem nemůže sám pracovat, předá mu informace o dalších formách pomoci. Sociální pracovník jedná s osobami, které používají jejich služby (klienty) s účastí, empatií a péčí.**

2. 2. Ve vztahu ke svému zaměstnavateli

2. 2. 1. Sociální pracovník odpovědně plní své povinnosti vyplývající ze závazku ke svému zaměstnavateli.

2. 2. 2. V zaměstnavatelské organizaci spolupůsobí při vytváření takových podmínek, které umožní sociálním pracovníkům v ní zaměstnaným přijmout a uplatňovat závazky vyplývající z tohoto kodexu.

2. 2. 3. Snaží se ovlivňovat sociální politiku, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování ve své zaměstnavatelské organizaci s ohledem na co nejvyšší úroveň služeb poskytovaných klientům.

2. 3. Ve vztahu ke kolegům

2. 3. 1. Sociální pracovník respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků. Vyhledává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytovaných sociálních služeb.

2. 3. 2. Respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů a ostatních odborných a dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky k nim vyjadřuje na vhodném místě vhodným způsobem.

2.3.3. Sociální pracovník iniciuje a zapojuje se do diskusí týkajících se etiky se svými kolegy a zaměstnavateli a je zodpovědný za to, že jeho rozhodnutí budou eticky podložena.

2. 4. Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti

2. 4. 1. Sociální pracovník dbá na udržení a zvyšování prestiže svého povolání.

2. 4. 2. Neustále se snaží o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.

2. 4. 3. Působí na to, aby odbornou sociální práci prováděl vždy kvalifikovaný pracovník s odpovídajícím vzděláním.

2. 4. 4. Je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy.

2. 4. 5. Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.

2.4.6. Sociální pracovník spolupracuje se školami sociální práce, aby podpořil studenty sociální práce při získávání kvalitního praktického výcviku a aktuální praktické znalosti.

2. 5. Ve vztahu ke společnosti

2. 5. 1. Sociální pracovník má právo i povinnost upozorňovat širokou veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů občanů.

2. 5. 2. Zasazuje se o zlepšení sociálních podmínek a zvyšování sociální spravedlnosti tím, že podněcuje změny v zákonech, v politice státu i v politice mezinárodní.

2. 5. 3. Upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělení společenských zdrojů a potřebu zajistit přístup k těmto zdrojům těm, kteří to potřebují.

2. 5. 4. Působí na rozšíření možností a příležitostí ke zlepšení kvality života pro všechny osoby, a to se zvláštěm zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům a skupinám. 2.

5. 5. Sociální pracovník působí na zlepšení podmínek, které zvyšují vážnost a úctu ke kulturám, které vytvořilo lidstvo.

2.5.6. Sociální pracovník požaduje uznání toho, že je zodpovědný za své jednání vůči osobám, se kterými pracuje, vůči kolegům, zaměstnavatelům, profesní organizaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.

Etické problémové okruhy Tyto problémové okruhy by měly být rozpracovány v rozšířeném kodexu, který by byl zaměřen na specifika sociální práce v různých oblastech. Sociální práce s jednotlivcem, rodinami, skupinami, komunitami a organizacemi vytváří pro sociálního pracovníka situace, ve kterých musí nejen eticky hodnotit, vybírat možnosti, ale i eticky rozhodovat. Sociální pracovník eticky uvažuje při sociálním šetření, sběru informací, jednáních a při své profesionální činnosti o použití metod sociální práce, o sociálně technických opatřeních a administrativně správních postupech z hlediska účelu, účinnosti a důsledků na klientův život.

A. Základní etické problémy jsou

- kdy vstupovat či zasahovat do života občana a jeho rodiny, skupiny či obce (např. z hlediska prevence či sociální terapie společensky nežádoucí situace), - kterým sociálním případům dát přednost a věnovat čas na dlouhodobé sociálně výchovné působení, - kolik pomoci a péče poskytnout, aby stimulovaly klienta ke změně postojů a k odpovědnému jednání a nevedly k jejich zneužití, - kdy přestat se sociální terapií a poskytováním služeb a dávek sociální pomoci

B. Další problémové okruhy,

které se občas vyskytují a vyžadují etické hodnocení a rozhodování vyplývají z následujících situací, kdy loajalita sociálního pracovníka s klientem se dostane do střetu zájmů - při konfliktu zájmu samotného sociálního pracovníka se zájmem klienta, - při konfliktu klienta a jiného občana, - při konfliktu mezi institucí či organizací a skupinou klientů, - při konfliktu zájmu klientů a ostatní společností, - při konfliktu mezi zaměstnavatelem a jeho sociálními pracovníky.

C. Sociální pracovník má ve své náplni roli pracovníka,

který klientům pomáhá a současně má klienty kontrolovat. Vztahy mezi těmito protichůdnými aspekty sociální práce vyžadují, aby si sociální pracovníci vyjasnili etické důsledky kontrolní role, a do jaké míry je tato role přijatelná z hlediska základních hodnot sociální práce.

Postupy při řešení etických problémů

1. Závažné etické problémy budou probírány a řešeny ve skupinách pracovníků v rámci Společnosti sociálních pracovníků ČR (dále jen Společnost). Sociální pracovník má mít možnost: diskutovat, zvažovat a analyzovat tyto problémy ve spolupráci s kolegy a dalšími odborníky, event. i za účasti stran, kterých se týkají.
2. Společnost může doplnit a přizpůsobit etické zásady pro ty oblasti terénní sociální práce, kde jsou etické problémy komplikované a závažné.
3. Na základě tohoto kodexu je úkolem Společnosti pomáhat jednotlivým sociálním pracovníkům analyzovat a pomáhat řešit jednotlivé problémy.

Etický kodex byl schválen plénem Společnosti sociálních pracovníků 19. 5. 2006 a nabývá účinnosti od 20. 5. 2006.

Literatura:

BOBEK, M., PENIŠKA, P. *Práce s lidmi*. Učebnice poradenství, koučování, terapie a socioterapie pro pomáhající profese. Brno: NC PUBLISHING, 2008. ISBN 978-80-903858-2-5.

BUSKOTTE, A. *Z pekla ven, žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, a.s., 2008, s. 15-16

BKB, *Bezpečnostní plán* [on-line]. Praha: BKB, [cit. 21. 4. 2009]. Dostupné na W W W: <<http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/bezpecnostni-plan/>>

BKB, *Intervenční centra*. [on-line]. Praha: BKB, [cit. 1. 11. 2009]. Dostupné na W W W: <<http://www.domacinasili.cz/intervencni-centra/intervencni-centra-informace-jake-sluzby-poskytuji-a-nabizi/>>

CONWAYOVÁ, L., H. *Domácí násilí*. Praha: Albatros, 2007, s. 13-59, ISBN 978-80-00-01550-7.

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

KRAHULCOVÁ, B. *Sociální patologie* (nepublikovaná přednáška) Praha: UK HTF [od 10. 9. 2011 do 31. 1. 2012]

MARVANOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M., *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008.

ROSA, *Dětská svědeckví násilí*. Praha: Rosa, 2008. (nemá uvedené ISBN)

VARGOVÁ, B. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci*. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci. 2.vyd. Praha: Rosa, 2008. (nemá uvedené ISBN)

VENGLÁŘOVÁ, M. *Senioři*. Policista. 2007. č. 6 [cit. 2007-06-00]. Dostupné na W W W: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2007/06/prseniori.pdf>>

VODAČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-342-0.

VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem, 2004. s. 13. ISBN 80-239-2106-1.